

קבלת שבת במחנה צבא

כך, כדי שלא יעברו עבירות בכך שיעשו מלאכות לאחר שקיבלו שבת?

ראשי פרקים

הצגת השאלה

- א. האם בקידוש מקבלים את השבת
- ב. תפילה כקבלת שבת
- ג. הסבר שיטת רש"י בתפילת הציבור
- ד. תפילת שבת ללא קבלת שבת
- ה. תפילה וקידוש האם שווים לקבלת שבת
- ו. קידוש ע"י מי שאינו מקבל על עצמו שבת
- ז. קידוש שלא על מנת לשמור שבת
- ח. הקדמת או איחור קבלת שבת שלאחריה חילול, מה עדיף
- מסקנות

הצגת השאלה

בגלל שעון הקיץ מגישים ארוחת ערב בחדר האוכל בעוד יום. סעודה זו נחשבת לסעודת ליל שבת ונהוג לקדש בה קידוש לכל החיילים. החיילים הדתיים מעוניינים להתפלל עם חשיכה ולסעוד אחרי התפילה את סעודת השבת. אולם א"א לדרוש מכל החיילים שימתינו עד שעה כה מאוחרת.

השאלות הן:

- א. האם חייל דתי יכול לקדש לחיילים החילוניים לפני שהוא עצמו התפלל תפילת מנחה?
- ב. האם הוא יכול לקדש לחיילים החילוניים אחרי מנחה, אם הוא עצמו עדיין לא התפלל ערבית ואינו רוצה לסעוד כרגע את סעודת השבת, וגם אינו מעוניין לקבל עליו שבת ולהאסר במלאכה כה מוקדם?
- ג. האם מן הראוי לקדש לחיילים חילוניים לפני הזמן ולהקדים להם בכך את כניסת השבת? ואולי עדיף שלא יקבלו שבת מוקדם כל

א. האם בקידוש מקבלים את השבת

לכאורה, המקדש לפני מנחה סותר את עצמו. הוא כבר קידש וקיבל בכך שבת ואח"כ הוא מתפלל תפילת מנחה של חול. (עי' שו"ע סי' רס"ג סט"ו שמי שקיבל שבת אינו יכול להתפלל מנחה של חול. מיהו עי"ש בפמ"ג א"א ס"ק כ"ח שבדיעבד יצא י"ח מנחה. ולענ"ד יש להעיר ממתפלל אדם תפילת מוצ"ש בשבת ואין כאן סתירה לקדושת השבת וא"כ ה"ה תפילת מנחה אחרי קבלת שבת וצ"ע.) אלא שהנחתנו צ"ע, האמנם מי שמקדש מקבל בכך שבת? אולי מצוות קידוש היא רק משום זכרהו בדברים, שיש להזכיר את השבת בדברים בכניסתה וביציאתה. וכן מצינו בהבדלה שאדם יכול להבדיל מבעוד יום, אע"פ שאסור עדיין במלאכה, ונמצא שההבדלה אינה מבדילה ממש בין קודש לחול. אלא נועדה להזכיר את השבת ביציאתה, ואפילו קודם יציאתה. וא"כ ה"ה בקידוש, מטרת הקידוש היא רק להזכיר את השבת בכניסתה, ואפילו קודם כניסתה, אע"פ שאינו מקבל שבת בכך. וזו לשון הרמב"ם פכ"ט מהל' שבת ה"א:

"יש לו לאדם לקדש על כוס ערב שבת מבעוד יום אע"פ שלא נכנסה השבת, וכן מבדיל על הכוס מבעוד יום אע"פ שעדיין הוא שבת, שמצות זכירה לאומרה בין בשעת כניסתו ויציאתו בין קודם לשעה זו במעט".

ועיין מנחת שלמה ח"א להגרשז"א סי' ג' שהעיר על הרמב"ם, שהרי שיטתו היא שאין חיוב להוסיף תוספת מהחול על השבת. וא"כ כשמקדש מבעוד יום אין בקידוש זה קבלת שבת והוא רשאי לעשות מלאכה אח"כ, ובכל זאת יצא ידי חובת קידוש. מבואר איפוא, שלדעת

העם לומר חשיכה היא ונכנסו לבית הכנסת והתפללו של מוצאי שבת בשבת, ותפוזרו העבים וזרחה החמה, ובאו ושאלו את רבי ואמר, הואיל והתפללו התפללו? שאני ציבור דלא מטרדינן להו".

ופירש"י: "ולא הצריכם להתפלל משתחשך, אלמא תפלה היא... אבל לענין תוספת, אע"ג דבטעות הוא ע"י תפלה, הואיל ואמר תפלה קבלה היא". ר"ל קבלת שבת כלולה בתפילת שבת, ומאחר ולא הטריחום להתפלל תפילה נוספת נמצא שבתפילתם קיבלו כבר שבת ונתחייבו לא לעשות מלאכה. בד"א בציבור, אך יחיד מטריחים אותו להתפלל שנית ונמצא שתפילתו הראשונה, שהיתה בטעות, לא נחשבת לתפילה, וממילא גם קבלת השבת שלו לא נחשבת קבלה, ולכן מותר היה לרב דימי בר ליואי לעשות מלאכה לאחר תפילתו המוטעית. אך ציבור, שאיננו מטריחים אותו להתפלל שנית, תפילתו המוטעית היא תפילה, וממילא קבלת השבת הכלולה בה היא קבלה גמורה ואסורים במלאכה. ויש להקשות על רש"י, נהי דלא הטריחום להתפלל שנית בגלל טירחא דציבורא, אך את המוחש א"א להכחיש שהיתה זו תפילה מוטעית וא"כ קבלת השבת היתה בטעות ומותרים במלאכה, ורק לענין תפילה לא הכריחום לחזור ולהתפלל משום טירחא דציבורא?

ג. הסבר שיטת רש"י בתפילת הציבור

וצריך לומר לדעת רש"י שקבלת שבת ותפילת שבת כרוכות זו בזו, וכשאינו חוזר ומתפלל גם אינו צריך לחזור ולקבל שבת, וכשפטרם מלהתפלל שנית, איגלאי מילתא למפרע שקיבלו את השבת מרצון גמור ולא בטעות. ואע"פ שאחרי שקיבלו שבת סברו שבטעות קיבלוה, כשהורו להם להסתפק בתפילה הראשונה חזרו ואישררו להם את קבלת השבת שלהם ולכן אסורים במלאכה. אמנם ל"ל בדוחק שרק מאותו רגע ואילך שהודיעום שאינם צריכים לחזור

הרמב"ם קידוש הוא הזכרת דברים לכבוד שבת ואין הוא קשור בהכרח באיסור מלאכה. מיהו נלענ"ד שאע"פ שלדעת הרמב"ם אין חיוב של תוספת שבת מהתורה, אך גם הוא יודה שרשאי להוסיף, וממילא כשמקדש מקבל עליו שבת.

וכדמות ראייה, לכך שגם בהגדת פסח של הרמב"ם נאמר: "יכול מבעוד יום, ת"ל בעבור זה". ותימה - איזו הו"א היתה שיכול להגיד הגדה מבעוד יום? אלא ע"כ משום תוספת יו"ט ואפשר כבר לקדש בה לכן היתה הו"א שיכול גם לקרוא הגדה מבעוד יום. (ולכאורה ניתן לומר שמיד אחר שחיתת הפסח היה מותר באכילה ככל קרבן, אלמלא גז"כ "ואכלו את הבשר בלילה הזה", וכן כתבתי בהערותי לס' המאיר לעולם [ח"א סי' כ"ה]. מיהו לא מסתבר שההגדה תהיה על השחיטה, אלא היא צריכה להיות על האכילה, ועוד שלפי זה לא מובנת ההו"א "יכול מר"ח אא"כ נאמר שכל החודש מתייחס לגאולה. אך ערב פסח מבעוד יום אינו מתייחס לגאולה יותר מאשר כל הימים מר"ח עד ערב פסח. ולפי"ז המלים "יכול מבעוד יום" אין להן הסבר, אא"כ נאמר שיש תוספת יו"ט). אלא ע"כ משום שרשאי להוסיף תוספת יו"ט מבעוד יום, ורק משום שנאמר "בעבור זה", בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, והמצוה באכילת פסח היא בלילה דוקא, לכן גם ההגדה צריכה להאמר בלילה דוקא. ומשמע שאפשר להוסיף תוספת יו"ט אע"פ שאין מצוה לדעתו להוסיף מהתורה. עכ"פ מהבדלה הראיה חותכת, שהרי המבדיל מבעוד יום בודאי שאינו רשאי במלאכה ובכל זאת רשאי להבדיל. משמע שאין כאן אלא הזכרת דברים.

ב. תפילה כקבלת שבת

ויש אולי לתלות את שאלתנו במחלוקת הראשונים בסוגיה בברכות כ"ז ב'.

"אבבי שרא לרב דימי בר ליואי לכברויי סלי (לאחר שהתפלל של שבת בערב שבת - רש"י) הו"א טעותא הו"א (יום המעונן היה וכסבור חשכה ואח"כ זרחה חמה - רש"י). וטעותא מי הו"א? והא אמר אבידן, פעם אחת נתקשרו שמים בעבים, כסבורים

הכריע [סי' רס"ג מחודש י"א] שכיון שהזכיר קדוה"י בתפילה א"א לעשותו חול. וכנראה שמסביר את דעת התוס' ורא"ש דוקא בטעות. הערת העורך.)
אלא שלפ"ז צ"ע מה שכתבו הפוסקים שבאמירת ברכו או מזמור שיר ליום השבת מקבלים שבת ולדברינו תיתכן תפילת שבת ללא קבלת שבת.

ה. תפילה וקידוש האם שוים לקבלת שבת

ושם בדף ל"ג ב': "מה קידוש אע"ג שמקדש בצלותא מקדש אכסא אף הבדלה נמי אע"ג דמבדיל בצלותא מבדיל אכסא". ומשם הוכיח המג"א סי' רע"א סק"א שמדאורייתא יוצאים י"ח קידוש בתפילה, כשם שיוצאים ידי חובת הבדלה בתפילה. ולדברינו יתכן לומר שרש"י, הסובר שתפילה כוללת קבלת שבת, ע"כ גם קידוש כולל קבלת שבת, ולא יתכן שאדם יקדש ולא יקבל עליו שבת. אך לשיטת התוס' שתפילת שבת אינה כוללת גם קבלת שבת, מסתבר שגם קידוש אינו כולל קבלת שבת ויתכן שאדם יקדש וימשיך במלאכה אח"כ, וכמש"כ לעיל בדעת הרמב"ם.

מיהו לדעת המנ"ח מצ' ל"א והמשנ"ב בבה"ל סי' רע"א שאינו יוצא בתפילה י"ח קידוש, י"ל שגם לדעת התוס' אמנם בתפילה אינו מקבל שבת, אך בקידוש יתכן שמקבל שבת.

ו. קידוש ע"י מי שאינו מקבל על עצמו שבת

הגרעק"א בהגהותיו לשו"ע או"ח סי' רס"ז כתב:

"מסתפקנא אם אחר שלא קיבל שבת יכול להוציא ולקדש למי שקיבל עליו שבת. די"ל דלזה שלא קיבל דהוא חול אצלו הוא כמינו מחוייב בדבר, כהוא דירושלמי הובא בתוס' יבמות י"ד א' (ד"ה כי) בן עיר אינו יכול להוציא לבן כרך דהוי אינו מחוייב בדבר. או דהכא עדיף דבידו להביא עצמו לידי חיוב לקבל עליו שבת. וצ"ע לדינא".

ולהתפלל קיבלו עליהם מחדש את השבת. אולם גם לפי סברה זו י"ל שהם חזרו והסכימו לקבלת השבת שקיבלו בתפילה, ולכן לא הצריכום שוב לקבל שבת במיוחד אלא הסתפקו בהסכמתם לקבלה שקיבלו בתפילה. (ועי"ל שזוהי תקנת חכמים שקבלה בטעות תחשב להם כקבלת שבת גמורה, כי בציבור מצויה טעות ויחידים עלולים להבין בטעות שאפשר לעשות מלאכה לאחר קבלת שבת. הערת העורך.) אך גם לפי הסבר זה, סתמא דמילתא בתפילה אדם מקבל ע"ע שבת, וכל החילוקים בין יחיד לציבור הם רק בטעות, והטעות נובעת מכך שבדרך כלל מקבלים שבת בתפילה.

ד. תפילת שבת ללא קבלת שבת

אך התוס' חולקים כנראה על רש"י, בד"ה 'הואיל והתפללו' - "הכא נמי נימא לענין מלאכה ואמאי שרי ליה". זוהי גירסת הב"ח, ור"ל שגם רב דימי בר ליואי, לדעת המקשן, היה צריך להאסר במלאכה ומדוע התיר לו אב"י לעשות מלאכה? ועל זה תירצה הגמ': "ציבור שאני" ולא הטריחום להתפלל, אך במלאכה התיירום (וכמו שכתבו התוס' בד"ה 'שאני ציבור' לגירסת המהרש"א שם, שרק לענין תפילה לא הטריחום לחזור ולהתפלל, אך לענין מלאכה לא קיבלו עדיין שבת), וזוהי כונת התוס' כאן שסיימו: "ובקונטרס פירש בפנים אחר". ר"ל שלרש"י הציבור נאסר במלאכה. כי קבלת שבת ותפילת שבת כרוכות זו בזו, ומכיון שיצאו ידי חובת תפילה קיבלו עליהם גם שבת. אך לשיטת התוס' לא נאסרו במלאכה, כי תפילת שבת לא כרוכה בקבלת שבת. ואע"פ שיצאו ידי חובת תפילה לא קיבלו עליהם שבת. וכן דעת הרא"ש יעו"ש. (ועיין מהרש"ל ומהרש"א שגרסו בתוס' גירסאות אחרות וכמדומני שגם בדברי המהרש"א יש לגרוס במקום: "התוס' דלעיל" - "התוס' כאן". וצ"ע. ולדבריו התוס' סוברים כרש"י וא"כ סוף דבריהם צ"ע.)
נמצא שלדעת התוס', הרשב"א והרא"ש קבלת שבת ותפילת שבת נפרדות זו מזו, ותיתכן תפילת שבת ללא קבלת שבת. (אבל הב"י

נחשב בר חיובא של בן הכרך. ובזה יש לישב את דברי רש"י במגילה ב' א' שכן העיר מוציא את בן הכפר. ולכאורה קשה מהירושלמי הנ"ל? וצריך לומר שבן הכפר חייב בעצם ב"ד כבן העיר. ורק בגלל שתקנו שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים לכן הקלו על בני הכפרים שיקראו קודם לכניסה, אך בעצם חיובם של בני הערים ושל בני הכפרים הוא אותו חיוב. משא"כ ערים וכרכים שני חיובים נפרדים הם (ועיין הררי השדה בסוף הר צבי שם שהביא גירסאות אחרות של הירושלמי ע"ש).

ועוד יש להעיר מר"ה (כ"ז ב):

"התוקע לתוך הבור או לתוך הדות לא יצא. ואמר ר"ה לא שנו אלא לעומדים על שפת הבור, אבל לעומדים בתוך הבור - יצאו".

ומשמע שהתוקע עצמו עומד מחוץ לבור ותוקע לתוך הבור, וא"כ הוא עצמו לא יצא וכו"ז מוציא את העומדים בתוך הבור. אך גירסת הרמב"ם והשו"ע היא: "התוקע בתוך הבור". מבואר איפוא מדבריהם שאם הוא עצמו לא יכול היה לצאת בתקיעה זו אינו מוציא את האחרים. והמשנ"ב בסי' תקפ"ז ס"ק י' הביא בשם הפרמ"ג אם התוקע עצמו היה מחוץ לבור, אע"פ שהוא עצמו לא יצא - מוציא את אלו שבתוך הבור. ולכאורה, פסק זה מנוגד לדעת הרמב"ם והשו"ע? (ועיין סי' תקפ"ה בשעה"צ ס"ק כ"ד שהמברך על השופר וסתם את אזניו ולא שמע את התקיעה אין זו ברכה לבטלה והשני יוצא בה. ויתירה מזאת כתב בשעת"ת סי' תרפ"ט ס"ק ב' שהקורא מגילה והוא עצמו לא שומע מוציא את האחרים בקריאתו).

ויתכן לומר בדעת הרמב"ם שהתוקע לתוך הבור אינו מוציא את הנמצאים בתוך הבור עפ"י מש"כ האבני נזר (אר"ח ח"ב סי' תל"ט) שהמדבר ואינו שומע אינו נחשב כלל למדבר. וה"ה תוקע ואינו שומע אינו נקרא תוקע. ויש להטעים את הדברים לשיטת הרמב"ם שהמצוה בשופר היא בשמיעה, א"כ התוקע הוא המשמיע את הקול ולכן עליו לשמוע. ואם אינו שומע אינו נחשב למשמיע ולכן אינו מוציא אחרים יד"ח.

ועיין מנחת שלמה ח"א להגרשז"א סימן ג' שפלפל באריכות בפסקו של הגרעק"א ומסקנתו היא שמכיון שמי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את המחוייב זהו רק מדרבנן, בשעת הדחק ובמקרה חד פעמי רשאי אדם שלא קיבל על עצמו שבת לקדש למי שקיבל עליו שבת. ונלענ"ד לדון בספקו של הגרעק"א על פי מקורות נוספים.

בשר"ת הר צבי (אר"ח ח"ב סי' ע"ה) הביא מהפר"ח (סי' תפ"ט) שמי ששכח לספור יום אחד אינו יכול להוציא אחרים בספירת העומר והסתמך על הירושלמי הנ"ל שבן עיר אינו מוציא לבן כרך, אע"פ ששניהם בני חיובא, מ"מ בן עיר אינו בר חיובא לבן כרך. אך בכנה"ג (אר"ח סי' כ"ט) כתב שרבני סלוניקי הורו שמי שחיסר יום אחד יכול לספור לאחרים בברכה, ופירש הגרצ"פ שלדעתם אין הלכה כירושלמי הנ"ל. כי הירושלמי אינו סובר את הכלל שישאל ערבין זב"ז, ומכיון שהבבלי חולק על הירושלמי, והפוסקים פסקו הלכה כבבלי, שגם מי שאינו מחוייב כרגע, אם באופן עקרוני הוא בר חיובא במצוה זו, יכול להוציא אחרים, גם אם הוא כרגע פטור.

והנה ילה"ק על דבריו מירושלמי במס' ברכות פ"ג ה"ג:

"כל מצוה שאדם פטור אדם מוציא את הרבים י"ז, חוץ מברכת המזון. והא דתנינן כל שאינו חייב בדבר אינו מוציא את הרבים יד"ח, הא אם היה חייב אפילו יצא מוציא? א"ר לייא, שנייא היא ברהמ"ז דכתיב בה 'ואכלת ושבעת וברכת...' מי שאכל הוא יברך".

מבואר איפוא בירושלמי שאף הוא סובר שישאל ערבין זב"ז, חוץ מברכהמ"ז (ואין לומר שנלמד מברכהמ"ז ליתר המצוות, כי יש לחלק בין מצוה רשותית למצוה חיובית). ועכצ"ל שיש לחלק בין בן עיר ובן כרך במגילה לבין יתר המצוות. בן עיר מחוייב בפורים אחד מאשר בן הכרך שנאמר "בזמניהם". לא הרי חיובו של זה כהרי חיובו של זה. ומכיון שחיובים שונים הם אין בן העיר

שיתכן מצב שלא התענה ועשה מלאכה ובכל זאת קראו מקרא קודש, ולרש"י הכונה ברכות ותפילות. וכבר כתבנו לעיל שלרש"י כלול בתפילות גם קידוש. ואפילו לחולקים עליו, ביו"כ פ"פ לכו"ע בתפילה יוצאים י"ח קידוש, שהרי איננו מקדשים קידוש אחר, מלבד בתפילה. וא"כ מצינו מקרא קודש גם ללא עינוי ועם עשיית מלאכה. (אמנם יתכן ששם מדובר באונס, מיהו גם ציבור זה של חיילים תינוקות שנשבו הם וכאנוסים דמו). וא"כ יש מקום לקדש גם למי שאינו מקבל עליו שבת. אך צ"ע אם יש מקום לקדש למי שרוצה לחלל שבת? וצ"ע.

ח. הקדמת או איחור קבלת שבת שלאחריה חילול מה עדיף

ויש לעיין האם רצוי להקדים את קבלת השבת לציבור שידוע לנו שאינו שומר שבת? ואולי עדיף היה לדחות את קבלת השבת כדי לצמצם את חילול השבת, כי ככל שאנו דוחים את כניסת השבת כך המלאכות שתיעשנה באותה שעה תיעשנה בחול ולא בשבת, משא"כ הקדמת השבת גורמת לכך שאותן מלאכות נעשות בשבת ויצא שרנו בהפסדנו.

ובספר "זכור זאת ליעקב" (לזכר ידיד נעורי הרב יעקב כהן זצ"ל שנפטר בדמי ימיו) כתב הרב יהודה עמיטל בירור בענין זה, מה עדיף, לקבל שבת מוקדם ואח"כ להאלץ לחללה משום פיקו"נ, או שמא עדיף לדחות את קבלת השבת כדי להימנע מלחללה שלא לצורך? והוא רוצה לתלות שאלה זו במחלוקת בעהמ"א והרמב"ן בפרק ר"א דמילה, במקרה שנשתפכו המים החמים לרחיצת התינוק אחרי המילה, לדעת בעהמ"א עדיף לדחות את המילה לאחר השבת, כדי להימנע מהצורך לחלל את השבת אחרי המילה ע"מ להרתיח מים לתינוק. ולדעת הרמב"ן מלים בשבת, למרות שאח"כ יהיה צורך להרתיח את המים. ומסקנתו שעדיף לדחות את קבלת

(הפוסקים שהקלו בקריאת מגילה יתכן שמחלקים בין תקיעת שופר לקריאת מגילה וצ"ע).

א"כ למעשה מצינו שלמרות ספיקו של הגרעק"א הפוסקים התירו לאדם שאינו יוצא כרגע י"ח להוציא אחרים המחוייבים בדבר.

ז. קידוש שלא על מנת לשמור שבת

מיהו צ"ע אם החיילים החילוניים מקבלים עליהם שבת בקידוש זה. שהרי מן הסתם אינם מקבלים עליהם שבת וא"כ קידוש זה מה טיבו? אמנם מצד אחד יש בכך בכדי להקל על בעייתנו, שגם המוציא וגם היוצאים אינם מקבלים שבת בקידוש, אך מאידך יש לתמוה, האם קידוש שלא ע"מ לשמור שבת שמיה קידוש? לדעת הרמב"ם שהבאנו לעיל (פרק א') יתכן שקידוש יכול להאמר לפני כניסת השבת, למרות שלא קיבל עליו שבת. וכל מטרותיה היא אזכרת דברים לכבוד שבת. ומצות הזכרה זו אינה תלויה בהכרח בשביתה ממלאכה. אך לפי מה שכתבנו שיתכן גם לומר בדעת הרמב"ם שרשאי לקבל שבת לפני כן, ובפרט לחולקים עליו וסוברים שקבלת שבת היא חיוב מהתורה וא"כ בקידוש הוא מקבל שבת, יתכן שלדעתם אין מקום לקדש לאנשים שאינם מוכנים לקבל על עצמם את קדושת השבת. וגם לדעת הרמב"ם גם אם נניח שאינו מקבל שבת בקידוש מבעוד יום אך סו"ס כונתו לשמור את השבת ולשם כך הוא מקדשה. אך מי שאינו מתכוון לשמור שבת לשם מה הוא מקדש?!

אמנם מצינו בשבת ס"ט ע"ב בהולך במדבר שעושה את כל המלאכות והוא יומא מינכרא ליה בקידושא ואבדלתא. אולם שם הוא אנוס, ומשום פיקו"נ, שעליו לצאת מן המדבר, מותר לו לעשות מלאכות ואינו מחלל שבת בכך. אך בנ"ד שעושים מלאכה באיסור אין כאן "קידוש" אלא "חילול". ובשבועות י"ג א': "לא התענה בו ולא קראו מקרא קודש ועשה בו מלאכה מנין?"... מפירוטן של הדברים משמע

עמיתך" בדרכי נועם, כהלכה. ולכן נראה שאע"פ שאין השומעים מתכוונים לשמור שבת כהלכתה, מ"מ מעוניינים הם לשמור על אירת השבת לפחות בכניסתה, וא"כ קידוש זה אינו לבטלה, אלא יש בו מצות קידוש מהתורה. (אחרי כתיבת דברים אלו יצא לאור ספרו של הגרש"א מנחת שלמה. בסי' ג' הוא עוסק בנושאים הנדונים בתשובה זו. ולמעשה יש לנהוג עפ"י הכרעות פוסק הדור).

מסקנות

- א. לכתחילה רצוי שהמקדש יתפלל מנחה לפני שיקדש לחיילים ויקבל על עצמו שבת בקידוש.
- ב. אולם בשעת הדחק הוא יכול לקדש לחיילים גם לפני שקיבל על עצמו שבת ואף לא התפלל מנחה, ויתכוון רק להוציאם ולא לקבל על עצמו שבת בקידוש זה.
- ג. במקום שיש חשש שיחללו שבת, אפילו לצורך פיקו"ג, אחר הקידוש, עדיף לדחות את הקידוש ואת קבלת השבת לשעה מאוחרת יותר. אך כאשר אין ברירה וא"א לדחות את זמן הסעודה לשעה מאוחרת יותר, עדיף לקדש לחיילים בתחילת הסעודה מבעוד יום.

השבת כדי להימנע מלעשות מלאכות שלא לצורך.

ועיין בספר "שבת ומועד בצה"ל" לדידי הרב אברהם אבידן עמ' ק"ו שאף הוא מסיק שעדיף לדחות את קבלת השבת מאשר לקבלה מקודם ואח"כ לעשות מלאכה לצורך פיקו"ג. וק"ו בנ"ד שהחיילים החילוניים יעשו גם מלאכות שאינן לצורך פיקו"ג (ועיי"ש מעמ' צ"א ואילך שליבן נושא זה של קידוש וסעודה בתוספת שבת ומסיק שלכתחילה עדיף שהחיילים יקדשו ויאכלו סעודת שבת בלילה. אולם אנו עוסקים בחיילים חילוניים שאין אפשרות לדחותם עד שעה מאוחרת).

ויתכן לומר שאדרבה, מן הראוי לקדש לחילוניים כדי להזכיר להם שהיא שבת ואולי יכנסו הדברים לאזניהם וימנעו או יצמצמו את חילול השבת. והנסיון מעיד שסעודת ליל שבת שקדם לה קידוש, ודבר תורה קצר, אם הוא יפה בצורתו ומעניין בתוכנו, יוצרים אורה מיוחדת ומכובדת ומעוררים ניצוץ של קדושה בלב החיילים. השבת אולי אינה נשמרת יותר עקב כך, אך נוצר לפחות יחס חיובי ומכובד לשבת. אם "שמור" אין כאן, לפחות "זכור" יש כאן. ומקיימים בכך גם מצות "הוכח תוכח את

סימן כה

ברית מילה בשבת (מצוות חבילות חבילות)

א. קידוש וברכת מילה כאחד

ראשי פרקים

א. קידוש וברכת מילה כאחד

א. אין עושין מצוות חבילות חבילות

ב. ברכת המילה

ג. מצוות הראויות לשליחות האם יש דין חבילות חבילות

ד. הערות על האור שמח

מעשה אחד עולה לכמה מצוות ואין בו משום חבילות

מסקנה

ב. סעודת ברית מילה וסעודת שבת כאחד

כיצד ינהג המברך בברית מילה המתקיימת בשבת, מיד אחרי התפילה כשעדיין לא קידש?